

Broj 2., 2015.g.

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA

MANIFESTACIJE

ESEJI

i... Dabo E. Siromašno kazalište

i... Žeravica K. Max Frisch

i... Loinjak I. Neki aspekti hrvatske likovne kritike

i... [Jurčević Z. Kamov: Ecce Homo](#)

i... Živić T. Taj mali čovjek jučerašnjice: Neohistorijsko čitanje Nathaniela Hawthornea

i... Stober D; Lončar Vicković S. Industrijsko arhitekstonsko naslijeđe osječke ljevaonice željeza

MEDUNARODNA

SURADNJA

IZ STRUKE ZA STRUKU

Zorica Jurčević
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
zoricaffx@gmail.com

Sažetak: Rad istražuje narativni identitet glavnog junaka novele *Ecce homo* temeljeći se na tekstualnim, ali i izvantekstualnim, mehanizmima kojima priča konfigurira njegov lik. Glavni pokretač otkrivanja njegova *ja* je odnos prema Drugome, u kojem njegov identitet biva razapet između dvaju polova: pola Majke i pola Žene. Upravo unutar te borbe odgovornosti prema majci i seksualnoga nagona prema ženi odvija se i borba njegova vlastita *ja* posljedično ra^{sp}olovljena u dvije sfere: sferu sina i sferu muškarca. Tekst ga tako kvalifikacijama i funkcijama pokreće psihičkim i tjelesnim odnosima od majke kao kastracijskog (impotentnog) objekta prema ženi kao seksualnom (potentnom) objektu te ga u tom nepomirljivom sukobu unutar samoga sebe ostavlja razapeta do samoga kraja. Stoga, cilj je rada istražiti sve tekstualne i izvantekstualne pokazatelje kojima priča konstruira narativni identitet Mije, obilježena već samim naslovom novele koji sugerira osuđenost na neizbježnu razapetost i (njegovu ili majčinu) smrt.

Ključne riječi: *narativni identitet, vlastito ja, imena, odnos, događaj, tijelo.*

Janko Polić Kamov: Ecce Homo – Narativni Identitet

UVOD

Kamovljeva novela *Ecce homo* usmjerena je, kao što i sam naslov sugerira, na samoga čovjeka. *Evo čovjeka!* rekao je Poncije Pilat ukazujući na Isusa Krista kojega je potom ponovo instanca čovjeka (narod) voljnom odlukom osudila na smrt. Polazeći već od naslova novele, otkriva nam se mnogo. Još jedanput - *Evo čovjeka!*, evo Mije, čovjeka bez krivice, a razapeta odlukama kojim osuđuje na smrt ili vlastitu majku ili samoga sebe kad uviđa da borba unutar njega i za njega kao predmet htijenja nekome donosi život, dok istovremeno drugoga osuđuje na smrt. Jasno je, stoga, kako će novela konstruirati priču oko psihologije glavnoga lika potaknutu odnosima nadmoći i nemoći među likovima i kategorijama muško - žensko te fizionomijom njihovih tijela. Stoga možemo reći da se narativni identitet Mije stvara i otkriva posredstvom dviju kategorija: kategorijom odnosa i kategorijom tijela koji na temelju razlika i sličnosti pokreću glavnoga lika, a time i cijelu priču. Narativni identitet lika tako se čitatelju otkriva u tekstualnim i izvantekstualnim, implicitnim i eksplicitnim, kvalifikacijama i funkcijama njega kao onoga kojega pokreću (i koji pokreće) odnos, događaj, zaplet te njihova uzajamna povezanost u konfiguraciji priče.

Tko je Mijo?

Priča konfigurira njegov lik temeljeći se na usporedbama, odnosno suprotnostima prošlosti i sadašnjosti (jer budućnosti, na kraju se otkriva, nema), čija žrtva postaje on sam tražeći vlastito *ja*, pokušavajući se izboriti za vlastitu egzistenciju unutar borbe odgovornosti i nagona. Tekst ga kvalificira riječima *momak, đaće* i *siromah* koje odmah implicitno prizivaju odrednice mlade osobe, nejakke fizionomije, ovisne o drugome, što je zatim sasvim okrunjeno i pojačano u njegovu hipokorističnu imenu – Mijo. Njegovo *ja* određeno je i upravljano životom s majkom, gdje on nije uspijevao ostvariti svoje sebstvo kao muškarac, nego samo kao sin, pokoravajući se, iako nevoljko, majčinim pravilima i sankcijama. Stoga, ako se ljudsko *ja* „podudara s onim što posjeduje“^[1], onda je Mijino *ja* u prošlosti bilo kastrirano figurom Majke, odnosno počinje postojati u sadašnjosti tek kada otkriva svoje muško *ja* - ono urođeno, nagonsko, seksualno u posjedu Žene.

Mijin identitet obilježen je i rastrojen između dvaju polova vlastitoga sebe i iako jedan želi prevladati, tragovi drugoga javljaju se unutar glavnoga lika; što možemo nazvati *ipse*-identitet – Ricoeurov termin koji označava unutarnje drugo *ja* vezano uz samoodržanje karaktera, tj. „vjernost samom sebi koja se očituje kao vjernost danoj riječi, obećanjima i preuzetim obvezama“^[2] za koje možemo pretpostaviti, implicitno, da je Mijo uspostavio s vlastitom majkom na temelju njegovih suza na kraju. To neizgovoreno, ali podsvesno, obećanje sinova da će se brinuti za majku, bez obzira na promjene u njihovu životu, razlog je zbog kojeg glavni lik proživljava unutarnju borbu kada se staroj majci suprotstavi simbol muške slabosti –

žena. Glavni lik tada prestaje biti sebstvo „na koje drugi može računati“ [3] te svojim suzama i svjesnošću da je činom odlaska osudio majku na smrt shvaća da je u raskoraku sa samim sobom jer je napustio odgovornost prema njoj. Lik je tada stavljen u poziciju drugoga gdje „ subjekt, dakle, nije samo supstancija nego ponajprije etički izbor“ [4] i iz te pozicije vidi samoga sebe kao onoga koji ne čini dobro majci i na kojega se ne može računati jer napušta svoju moralnu obavezu. U Ricoeurovim etičkim zahtjevima koji, po Ricoeuru, uključuju *brigu za sebe* i *brigu za drugoga* jasno je da se glavni lik počinje brinuti za drugoga (razum) tek kad se pobrine za sebe (nagoni), odnosno kada počinje uvažavati sam sebe. Stoga je njegov narativni identitet određen etičkim izborom brige za sebe kao muškarcem ili brige za drugoga (majku) kao dužnosti i odgovornosti sina. Priča tako konfigurira lik kroz sferu odnosa prema majci i odnosa prema ženi te njegovim ga kvalifikacijama i funkcijama određuje unutar kategorije *sina* i kategorije *muškarca*.

Imena

Budući da su za identitet ove priče (počevši već od simboličnosti naslova) vrlo bitna stilska sredstva, zanimljivo je primijetiti akustične postupke priče u imenovanju likova te njihovu ulogu o otkrivanju položaja i identiteta glavnoga lika. Osim što sva tri lika počinju slovom *m*, *Mijo* i *Mjica* zamjenicom *mi* označavaju određeno zajedništvo, pripadnost i upotpunjenost (s bratom *Mirkom* dijeli također zajednički nazivnik – mušku slabost prema ženi), dok majka i Mica dijele zajednički onomatopejski postupak unutar kojega se otkriva evolucijsko kretanje kategorije *muškoga* od sina koji postaje muškarac tek kada ostavlja mamu (>majku) zbog raznih Mica, označenih riječju *djevojčura*. Prelazi se tako s neseksualnoga sinovljevog dozivanja *ma-ma*, udaljujućeg *majka* pa sve do seksualnoga muškarčevog dozivanja *Mic-mic* mnogobrojnim djevojčurama. Upravo u toj riječi, koju izgovara majka, priča stvara svoju perspektivu koja će postati dio unutarnje borbe glavnoga lika. Kvalificirana svojim imenom, riječju *žena* pa *djevojčura*, Mici je dodijeljena funkcija seksualnosti i strasti koja pokreće glavnoga lika, ali istovremeno postaje i prijetnja figuri majke, kao bunt na mehanizam pravila. U tom žarištu čitatelj otkriva Mijin identitet kao rastrgan u borbi između dvaju polova u kojoj pobjednika zapravo nema.

Već u zvukovnoj borbi imena možemo iščitati da je priča odredila Miju kao lik koji je podređen majci. Majka je tako označena kao institucija, dok Mijo kao proizvod te iste institucije njezina pravila mora poštovati (*voditi knjigu računa*), inače će snositi i snosi (psihološke) sankcije. Time je društvena hijerarhija u kojoj se ženski rod pokorava muškome narušena te tom srušenošću društvene strukture priča nam otkriva Mijin položaj u odnosu na druge. S majkom je on nemoćan u ostvarivanju svoje muškosti, dok je s *Micom* on taj koji je preuzima moć („Ona mu se podavaše kao nemoć, a on je držaše kao snaga“ [5]). Tim se činom vraća društveno nametnuti poredak muške nadmoći nad ženom koju je glavni lik izgubio u odnosu s majkom te time postao osoba bez vrijednosti. Vraćanjem njegove moći kao muškarca, vraća mu se i njegova vrijednost, njegovo *ja*: „Kao da je sve ono jako i vrijedno, što bijaše u njoj, sašlo u njega, a sve ono sitno i bezvrijedno, što bijaše u njemu, izgubilo se u njoj (...)“ [6]. Odnosno, žena kao seksualna kategorija vraća Miji odrednicu muškarca koji mu je oduzela žena-majka kao neseksualna, kastrirajuća kategorija te mu time vraća i moć u društvenoj hijerarhijskoj strukturi. Kretanje Mije od nemoćnog sina do muškarca koji preuzima vlast nad svojim životom i tijelom vidljivo je i u uporabi anaforičnoga znaka - zamjenice *ja* koja se javlja svega triput u tekstu i to uvijek u izražavanju suprotnosti majke, odnosno jačanja moći njegovog *ja*: *Mislila me uprepastiti, ali ja se ne plašim nje. / Pa kad je ona rekla: - Čuvaj se žena! (...) Ma kakih žena! Ja sam bio s Nikolom! (...) ja vidim i osjećam da je moj život nepojmljiv bez Mice*. S druge strane, zamjenicom *sebe* izražava se slabljenje toga *ja*, suprotnost samom sebi, zbog nepremostive utkanosti majčine prisutnosti unutar njega samoga: *Zgledao se nepomično pred sebe (...) / (...) onda je pripravan udariti se u čelo, nazvati sebe blunom i priznati da je pogriješio. / Mijo je sebi u tonu grdno protuslovio (...) / (...) kad je on pobio sama sebe (...)*. Očito je i time kako se unutar glavnoga lika odvija borba polova te kako trenutak i događaj određuju koji će pol biti nadjačan – onaj seksualni muški ili onaj neseksualni majčinski. Novela tako konstruira priču kroz kategorije referencijalnih, odnosno alegoričnih likova Majke, Sina i Žene koje je, određena kultura učvrstila kao uloge, programe i stereotipe [7] te čijim se iščitavanjem međusobnih odnosa i sudara čitatelju, kao pripadniku te kulture, otkriva narativni identitet glavnoga lika.

Odnos i događaj

Uloga je glavnoga lika dvojaka, obilježena prošlošću i sadašnjošću, razlikama i sličnošću. Prvotno označen kategorijom sina, momka ili đaćeta da bi kasnije bio označen, indirektno u seksualizirajućem aktu, kategorijom muškarca. Stoga, priča povlači pitanje: Je li Mijo više sin majci ili muškarac Mici? Odnosno, kada jedan pol počinje prekrivati drugi? I tko na kraju pobjeđuje u tom sudaru odnosa unutar lika? Čini se da upravo u činjenici da ne može u jednakoj mjeri biti i jedno i drugo otkrivamo problem Mijina identiteta – borbu prirodne odgovornosti i prirodnoga nagona. Priča od Mije tako stvara mučenika dajući mu funkcije iz kojih proizlazi samo jedno – nečija smrt, odnosno negacija jednog dijela sebe. Ako pol muškarca u njemu prevlada, majka gubi sina; ako pol sina u njemu prevlada, on ostaje bez svojega *ja*, bez sebe. Borba dvaju *ja* izrazita je otpočetka i dosljedna do samoga kraja gdje nam ni tada priča ne nudi razrješenje s kojim se polom Mijo

odlučio više identificirati. Završna rečenica „Mijo je ridao“ [8] iskaz je koji samo pojačava pitanje njegova *ja* – je li ridao Mijoin ili Mijo-muškarac?

Jasno je da te dvije točke gledanja različito stvaraju i lik. U konfiguraciji priče bitan je odnos i događaj koji konstruiraju identitet lika o čemu je pisao i Paul Ricoeur koji naglašava da se „identitet lika razumije tek nakon što njime operira zaplet“ [9] koji proizlazi iz povezanosti između događaja. Zaplet ove novele proizlazi upravo iz takva odnosa. Prvi događaj koji je zasigurno utjecao na razvoj Mijina identiteta jest smrt oca (i odlazak brata) nakon koje on, jedini muškarac, ne postaje glava kuće, nego ona, žena, te gubitkom vlasti on postaje rob koji gospodaru polaže račune (*Gdje si zaboga?! [10]*). U odnosu uvažavanja lik gubi vlastito *ja* jer ako je točna tvrdnja: „Ja sam ono što uvažavate“ [11], Mijin *ja* sveden je na samo onaj dio njegova identiteta koji je majka uvažavala – kategoriju sina lišena muškosti. Budući da građenje zapleta „omogućava integraciju različitosti, promjenjivosti, diskontinuiteta u »suglasju nesuglasja« priče koja slučajnosti preobražava u sudbinu“ [12], uvođenje ženskoga lika Mice (kao suprotnosti liku majke), kojom se priča zapliće, omogućilo je da se u tom procesu prikaže identitet glavnoga lika kao onoga koji se u odnosima razlika i sličnosti mijenja te čija je sudbina upravo zbog tih odnosa i neizvjesna.

Međutim, upravo taj odnos majke kao protivnika u priči ima funkciju stvaranja potrebe lika za osloboditeljem, potrebu za izbjavljenjem, suprotnošću, ali i sličnošću. Odnosno, taj je odnos stvorio drugi događaj iz kojega proizlazi zaplet kao obrat, proizašao iz akcija lika – događaj sastanka sa Ženom. Priča time konstruira zaplet koji proizlazi iz suprotnosti i koji otkriva Miju kao muškarca – određenog seksualnošću, slobodom i ambicijom. Uvođenjem žene kao seksualnog objekta lik Mije na temelju te seksualnosti dobiva sebi slična, dok u neseksualnom objektu majke ima sebi različita. Očito postaje da su majka i Mica dva pola Mijina identiteta, ili – prevedeno u alegorijske kategorije – dva pola instance muškarca: 1. pol: Ovisnost o Majci, 2. pol: Sloboda u Ženi; unutar kojega postoji neprestana borba i sudar tih dvaju svjetova. Kao aktera tih sudara priča označuje Miju čiji se narativni identitet stvara na spletu „odnosa sličnosti, razlika, hijerarhije i reda“ [13] u odnosu na ostale likove. Postavljen u poziciju glavnoga lika, svojim kvalifikacijama, akcijama i funkcijama u odnosu na ženske likove, ali i u podsvijesnom (nametnutom) odnosu prema odrednici muškosti (Nad-muškarcu u sebi), otkriva čitatelju samoga sebe. Shvaćajući Mijin karakter, njegovu istost sa samim sobom, kao „skup trajnih stanja po kojima prepoznajemo neku osobu“ [14], uvidjet ćemo da je njegov karakter oblikovan upravo borbom s vlastitom muškošću utemeljenu na bezizlaznom odabiru razlike ili sličnosti kojom će ili spasiti majku ili sebe. Odlaskom osobi s kojom ima sličnosti, lik *a priori* u trenutku negira svoje bivše *ja* i slijedi kulturu svojih prethodnika koja postoji još od biblijskog doba: „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo“ (Postanak 2,24). Tom akcijom lik slijedi društvo gdje su „određena ponašanja nametnuta, ili u najmanju ruku predložena pojedincu, izvana se nadodaju njegovoj vlastitoj prirodi“ [15] te slijedi postupak svih muškaraca prije njega koji su učinili isto; slijedi muško Nad-*ja*. Odnosno, počinje se identificirati s kategorijom muškarca koji odabire ženu umjesto majke, nagon umjesto dužnosti, zaborav umjesto misli. Priča namjerno liku nudi izbor slobode, na temelju razlike i sličnosti, kako bi otkrila na temelju njegovih djela, misli i odluka tko je zapravo on. Njega kao subjekta oblikuju odnosi prema objektu i upravo iz tih odnosa razotkriva se njegov identitet ili problem njegova identiteta – jer, iako ga različitost od majke odbija, ona jedna sličnost – njihova zajednička povijest, vuče ga natrag u obliku moralne odgovornosti jer „osoba je svoja povijest“ [16] i njegova povijest nerazlučiva je od majčine, kao i njihovi identiteti međusobno.

U pitanju razotkrivanja identiteta mogla bi nam pomoći upravo povijest, odnosno pamćenje -jer ako „osoba postoji toliko koliko se sjeća“ [17], onda Mijo postoji fizički od začeca, no jedan pol njegova identiteta postoji od odlaska muške figure iz njegova života – brata i oca, koju pronalazi ponovo tek u samom, seksualnom potentnom, sebi. Taj događaj napuštanja ostavio je tijelo i svijest mladoga muškarca u vlasti žene-majke koja je poput represivnog mehanizma utkala pravila i sankcije u njegov identitet koji ostvaruje sebe tek kada ostvaruje tajni život odvojen od majke. „Uživanje u tajni prvi je oblik autonomije; izbjegavanje nadzora pripravlja uspostavu nadzora nad samim sobom“ [18] te je očito da Mijo svoje *ja* pronalazi u sjećanju na svoj prvi sastanak s Micom gdje njegovo *muško ja sadašnjosti* potpuno nadvladava i prekriva njegovo *sinovljevo ja prošlosti*; gdje osjeća da je to njegovo pravo *ja*, da je to on sâm. Točnije, njegovo sjećanje seže sve do same vijesti o njezinu dolasku: „Sad mu se dapače pričinilo da se vrlo dobro sjeća onoga časa, kad je primio prvu vijest njezina dolaska“ [19], te je to trenutak kada se počinje mijenjati te osvještivati i potvrđivati sebe kao muškarca. Tu on zazire u sebe i otkriva da je muškarac („Nije on dijete – napokon.“ [20]) kojemu je potrebna žena s kojom, kao i svi muškarci prethodno, zaboravlja na pravila, zaboravlja na majku. Lik tako preuzima ulogu koja mu je društveno (ali i prirodno) uvjetovana – ulogu muškarca koja se ostvaruje i kvalificira posjedovanjem žene u seksualnom, tjelesnom, smislu.

Odnos tijela

Upravo ta oznaka tjelesnosti, uz odnose, oblikuje i pokreće glavni lik. Samo tijelo, odnosi prema tijelu i odnosi/sudari

tijela imaju vrlo važnu ulogu u konstrukciji njegova identiteta. Označiteljima *đače*, *siromah* i *Mijo* priziva se slika osobe slabe, neizgrađene fizionomije te isto takva karaktera. Sudari s majkom sudari su tijela – muško mlado tijelo nasuprot ženskom starom, ali ipak psihički moćnijem. Riječju *sudar*, koja se učestalo ponavlja, priča naglašava jačinu njihove različitosti, kako fizičke, tako i one psihičke. Majka, koja u sinu pronalazi mušku figuru koja joj nedostaje i sin, koji ostvarenje te figure pronalazi u drugoj ženi svojim se ideologijama razilaze, odbijaju i izazivaju sudar sa smrtnom presudom. Budući da lik napušta tijelo koje ga kastrira i odlazi tijelu koje ga potencira, tekst čitatelju sugerira da je u njegovu identitetu prevladao pol muškosti i da se želi lišiti napokon svega što majčino tijelo predstavlja – kastraciju, uzništvo, prošlost. Stoga je odnos prema tijelu dvojak.

Gledajući majčino zgužvano tijelo, on žudi za suprotnošću, negacijom zgužvanosti, starosti i prošlosti. Stoga na temelju suprotnosti i učestalosti akcija majčine fizionomije i represije on pronalazi ono što nadopunjuje njegovu kastriranu muškost: „I imajući ženu u svojim rukama (...) osjeti da je ogroman, jak i vrijedan“ [21]. On pronalazi svoju vrijednost u sličnosti i oni time postaju jedno tijelo – novo i slobodno kao otpor majčinoj staroj fizionomiji. Mijo tako s Micom preuzima identitet muškarca nastao akcijama odmaka od majke. Majčino istočkano tijelo, sa žutim mrljama, dobiva svog protivnika u mladom tijelu Mice te se stvara i treći odnos ključan za formiranje identiteta glavnoga lika – odnos majke i žene, odnos dviju tjelesnosti. Ako priča pokreće Miju na temelju suprotnosti i sličnosti, odnos prema tijelima jasan je dokaz toga. Majčino tijelo označeno riječima „dalja i manja“ i Micino označeno s „veća i bliža“ zasigurno postavlja vremensku dimenziju prošlosti i sadašnjosti (te virtualne budućnosti) koja je utjecala na razvoj Mijina identiteta.

Nadalje, položaj, stav Mijina tijela u odnosu prema majci i u odnosu prema Mici također izražavaju Miju zakočena prošlošću i Miju oslobođena sadašnjošću. Zanimljivo je promatrati Mijino tijelo kao ono upravljano majkom; koje upravlja jedna navika rituala, i koje se ne usudi iskazati potpuno u svojoj jačini pred njom, nego se pretvara i lažno predstavlja u pokornosti. Njegovo je tijelo, fizionomija u odnosu s njom označeno riječima: *izobličena, progutanog smiješka, zateturao pokraj nje, istim pozama, smiješak usiljen i neprirodan, pomičući se prema svakom trzaju majčinoga lica*, što upućuje da je njegovo tijelo uvjetovano institucijom majke (u tekstu označenu i riječju *gospodar*) te da ne uspijeva osloboditi vlastito tijelo u njezinoj prisutnosti. Izgovaranje riječi *nakazo* opisuje upravo to – aseksualni, kastrirajući odnos odbojnosti prema tijelu čiju je zgužvanu fizičku strukturu ispunila psihička figura majke kao represivnog mehanizma. To tijelo, u očima i mislima glavnoga lika, pripada prošlosti jer više ne može ništa stvoriti - prošlosti s kojom se on više ne želi identificirati, no ipak kasnije shvaća da je ona neizbježni dio njegova identiteta.

S druge strane, Mijino tijelo u odnosu prema Micinom tijelu oslobođeno je glume i upravljano prirodnošću pokreta: *rastvarao usta i kao pjevao, držao njezinu ruku, šetnja svezanih bokova, čestih stiskaja ruku i sudara glava, cjelov dug i vlažan, on je zadrži*. S njom postiže jedinstvo u tijelu na temelju sličnosti – mladosti, seksualnosti, kompatibilnosti te u tom tijelu vidi spas iz brodoloma u kojemu je prethodno živio u čekanju, iščekivanju konačne neusklađenosti *knjige računa*. Tijelo je u funkciji stvaranja motiviranog kretanja lika od *nakaze* prema *djevojčuri* koje pokazuje stanje glavnoga lika proizašlo iz odnosa prema ženskim likovima, ali i prema samome sebi. Shvaćajući da njegovo tijelo ne može ostvariti svoju muškost i da ju gubi u suživotu s presmrtnim tijelom, priča pokreće lik nudeći mu izlaz u tijelu strastvene žene koja oživljava njegove prirodne nagone. Stoga, slušajući vlastito tijelo, glavni lik upražnjava nagone koji su jači od njega i tom odlukom negira i vlastitu fizičku nakaznost u odnosu s majkom.

Priča tako koristi različitost dvaju tijela kako bi iskazala borbu oko predmeta htijenja – Mije, ali i borbu unutar samoga lika – majčino predsmrtno tijelo (*heroj smrtni*) i Micino živahno tijelo (*heroj ratni*) trebaju istu nadopunu – njega. Kako onda napustiti naviku bivanja sinom majke i krenuti u bivanje muškarcem žene? Kako od persone (maske) postati individua (ostvareni pojedinac)? Na tim se pitanjima tvori identitet priče, a time i identitet samoga lika.

Zaključak

Glavni lik novele *Ecce homo* razapet je. Sudar dvaju polova njegova identiteta pokreće lik na temelju odnosa sličnosti i različitosti prema izborima brige za sebe ili brige za drugoga. U traženju vlastitoga *ja* koje želi biti – svoje muško, seksualno *ja*, on se kreće prema kategoriji u kojoj se takvo *ja* osjeća vrijednim – prema ženi; kretanjem koje pokreće ono muško Nad-*ja* u njemu. Tim potezom negira svoje drugo *ja*, ono obilježeno majkom želeći se identificirati s kategorijom muškarca, a ne sina. Tako priča na žarištu sudara tih dvaju polova konfigurira narativni identitet glavnoga lika kao onoga koji se bori za vlastitu egzistenciju negirajući svoju prošlost kako bi sam sebe ostvario u sadašnjosti. Lik majke, i njenog tijela, pripadaju toj prošlosti u kojoj on prebiva kao persona, ne ostvarujući *ja* koje želi te ga priča u tom njegovom traganju pokreće likom žene kao seksualnog objekta. Kretanje subjekta u odnosu na objekte određeno je tako trokutom *majka-sin-žena* čijim se međusobnim odnosima stvara identitet glavnog lika.

Tko je, na kraju, Mijo? Priča ga konfigurira pomoću odnosa i događaja koji međusobnom povezanošću i stvaranju zapleta čitatelju otkrivaju Miju kao *ja* koje negirajući povijest pokušava stvoriti sadašnjost, no shvaća da je ona neodjeljiva od

njegova sebstva. *Mijo je ridao* iskaz je koji izriče suštinu njegova identiteta – on je postao muškarac, ali nije prestao biti sin.

„Moja je majka mrtva!“^[22] to i potvrđuje.

Literatura

1. Brnčić, Jadranka „Ricoeurova hermeneutika sebstva“. U: *Filozofska istraživanja*, Sv. 3, Zagreb 2008.
2. Gusdorf, Georges „Ja sam ja“. U: *Autor, pripovjedač, lik* (ur. Cvjetko Milanja). Svjetlost grada, Osijek 1999.
3. Hamon Philippe „Za semiološki status lika“. U: *Autor, pripovjedač, lik* (ur. Cvjetko Milanja). Svjetlost grada, Osijek 1999.
4. Kamov, Polić Janko „Ecce homo“. U: *Pjesme, novele i lakrdije*. Otokar Keršovani, Rijeka 1984.
5. Ricoeur, Paul „Osobni i narativni identiteti“. U: *Autor, pripovjedač, lik* (ur. Cvjetko Milanja). Svjetlost grada, Osijek 1999.
6. Ricoeur, Paul „Ja i narativni identitet“. U: *Autor, pripovjedač, lik* (ur. Cvjetko Milanja). Svjetlost grada, Osijek 1999.
7. <http://biblija.ks.hr/search.aspx?k=1&p=2&r=1>, srpanj 2014.

[1] Gusdorf, Georges „Ja sam ja“. U: *Autor, pripovjedač, lik* (ur. Cvjetko Milanja). Svjetlost grada, Osijek 1999., str. 163.

[2] Brnčić, Jadranka „Ricoeurova hermeneutika sebstva“. U: *Filozofska istraživanja*, Sv. 3, Zagreb 2008., str. 735.

[3] Ricoeur, Paul „Soi-même comme un autre“. U: Brnčić, Jadranka (bilj. 2.), str. 736.

[4] Brnčić, Jadranka (bilj. 2.), str. 739.

[5] Kamov, Polić Janko „Ecce homo“. U: *Pjesme, novele i lakrdije*. Otokar Keršovani, Rijeka 1984., str. 339.

[6] Isto, str. 339.

[7] Hamon Philippe „Za semiološki status lika“. U: (bilj. 1.), str. 136.

[8] Kamov, Polić Janko (bilj. 5.), str. 344.

[9] Ricoeur, Paul „Ja i narativni identitet“. U: (bilj. 1.), str. 52.

[10] Kamov, Polić Janko (bilj. 5.), str. 337.

[11] Gusdorf, Georges (bilj. 1.), str. 163.

[12] Brnčić, Jadranka (bilj. 2.), str. 733.

[13] Hamon, Phillipe „Za semiološki status lika“. U: (bilj. 1.), str. 436.

[14] Ricoeur, Paul (bilj. 9.), str. 27.

[15] Gusdorf, Georges (bilj. 1.), str. 154.

[16] Brnčić, Jadranka (bilj. 2.), str. 742.

[17] Ricoeur, Paul „Osobni i narativni identiteti“. U: (bilj. 1.), str. 34.

[18] Gusdorf, Georges (bilj. 1.), str. 187.

[19] Kamov, Polić Janko (bilj. 5.), str. 336.

[20] Isto, str. 338.

[21] Isto, str. 339.

[22] Isto, str. 344.

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom [Creative Commons Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).